

Красівський О. М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

**ТЕРМІНОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОГО МАСМЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ**

У статті розглянуто теоретичні та методологічні засади термінології сучасного англomовного масмедійного дискурсу як системи пов'язаних лексичних, семантичних та функціональних аспектів, що мають на меті інформувати читача. Окреслено ключові методологічні основи дослідження масмедійного терміна, враховуючи його когнітивне та семантико-прагматичне наповнення. Зазначено, що сучасний дискурс ЗМІ, або масмедійний дискурс, характеризується високим ступенем компресії термінологічних одиниць, актуалізації в ньому новітнього вербального термінологічного інструментарію та поняттєвого апарату. З огляду на змістове наповнення масмедійних термінів, особливу увагу сфокусовано на семантико-функційному потенціалі та експресивному вираженні смислів, що наповнюють масмедійний контент. У статті зроблено акцент на тому, що розуміння термінних одиниць масмедійного дискурсу часто ускладнюється через набуття ними ознак полісемантичності, зумовлених особливостями медіадискурсу в глобалізованому світі. У статті залучено методика «значення – смисл», суть якої ґрунтується на таких двох принципових положеннях: 1) на розмежуванні двох різнопланових компонентів інваріантного значення в парадигматиці мови і змінного компонента в синтагматиці мовлення; 2) на відношеннях опозицій тотожних понять за диференційними ознаками, які є основою їх протиставлення. Висунуто гіпотезу про те, що слово не змінюється, а відтворює своє інваріантне значення як низка смислорозмежувальних ознак, що зрозумілі а priori в процесі абстрагувальної діяльності мислення. Зроблено висновки про те, що сучасний медіадискурс перетворюється на полікультурний і за змістом і за формою, а розширення функціональної парадигми масмедіа зумовлює і суттєві зміни в реалізації потенціалу мовних засобів через механізм утворення нових смислів, що є перспективою подальших наукових студій у цьому напрямі.

Ключові слова: масмедійний дискурс, семантичне наповнення медійного терміна, семантико-функційний потенціал терміна ЗМІ, експресивне вираження смислів, методика «значення – смисл», інваріантне значення слова-терміна, диференційна ознака, абстрагувальна роль мислення, механізм утворення нових смислів.

Постановка проблеми. Засоби масової інформації (далі – ЗМІ) все більше охоплюють наш життєвий простір, впливають на наше життя, адже ідея новин така ж давня, як і сама мова. У сучасній лінгвістиці науковий інтерес до вивчення масмедійного дискурсу зумовлений розширенням меж і можливостей ЗМІ щодо висвітлення подій суспільно-політичного життя. Газети сьогодні і надалі задокументовують щоденне життя і є свідками звичайних і надзвичайних новин. Проблематика дослідження в наукових розвідках охоплює низку важливих питань щодо його структурно-семантичних та лінгвокогнітивних параметрів. Одним із найшвидших джерел інформування та наймасовіших сфер комунікації є масмедійні ресурси. На підставі газетних матеріалів можна простежувати зміни в мові, появу нових слів, характерних для сучасної газетної англійської мови.

З огляду на це, виникає необхідність у дослідженні газетного стилю як системи

взаємопов'язаних лексичних, фразеологічних та стилістичних мовних засобів у переосмисленні усталених підходів, методів і методик дослідження, залучення теоретико-методологічної бази нових лінгвістичних напрямів, які вможливають обґрунтування структури, семантики та прагматики масмедійного терміна. Попри динаміку наукових розвідок про термінологію масмедійної сфери, аналіз теоретичних джерел дає підстави стверджувати, що це явище в англiстиці в структурно-семантичному та функціонально-прагматичному ракурсах системно не проаналізовано.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасному глобалізаційному світі роль масмедійного простору набуває все більшої ваги завдяки розширенню меж і використання новітніх засобів та технологій поширення масової інформації [9]. Масмедійний дискурс – це реальність, яка створена засобами масової комунікації,

що можуть опосередковувати продукування, зберігання та поширення суспільно важливої інформації [1, с. 109–112]. У лінгвістичних студіях дослідників розглядаються лінгвокогнітивні та прагматичні чинники формування масмедійного дискурсу (І. І. Остапчук, С. І. Потапенко, Л. М. Чумак, С. Д. Чугу, Л. І. Шевченко та інші).

Зазначені чинники впливають на складність семантичної структури масмедійного терміна і тексту загалом, його форми, змісту та прагматичного наповнення. Таким чином, окреслені ключові теоретико-методологічні засади є системним базисом для подальшої наукової розробки питань із вивчення масмедійного простору терміна, а також дослідження його когнітивного та прагматичного наповнення.

Необхідність аналізу структурно-семантичних та функційно-прагматичних параметрів у контексті сучасного масмедійного дискурсу зумовлена використанням смислового потенціалу мовних та мовленнєвих фактів. Вивчення мови ЗМІ стає особливо актуальним у нинішній час, адже мова газет привертає увагу реципієнта специфічністю вербального вираження її лексико-семантичного наповнення та експресією. Актуальність впливає з потреби подальшого спеціального аналізу масмедійного терміна, а саме пізнання його сутності в англомовному масмедійному дискурсі, з'ясування його смислотвірного потенціалу, аналізу лінгвокогнітивних та функціональних особливостей.

Постановка завдання. Одне з першочергових завдань окресленої статті – узагальнити підходи до аналізу термінології масмедійного дискурсу, розкрити семантичне навантаження термінологічних одиниць за допомогою залучення методики значення та смислів на матеріалі сучасного англомовного масмедійного дискурсу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання конкретних завдань щодо узагальнення підходів до вивчення лінгвістичних особливостей англомовного медіа-дискурсу. Незважаючи на значну кількість розвідок, присвячених масмедійній царині, відкритим залишається питання щодо дослідження структурно-семантичних та функційно-прагматичних аспектів масмедійного дискурсу.

У статті висунута гіпотеза дослідження масмедійного терміна, яка ґрунтується на припущенні, що семантичний потенціал та функційно-прагматична роль сучасного англомовного масмедійного терміна зумовлена його динамічністю, де функціонують комунікативно значущі та семантично потенційні одиниці. Сучасний англомовний масмедійний комунікативний простір об'єднує традиційні (телебачення, радіо, друкована періодика)

та інноваційні, що функціонують в інтернет-площині (електронна пошта, онлайн-версії періодичних видань, соціальні мережі тощо, американські, британські ЗМІ, які дають змогу співрозмовникам миттєво обмінюватися інформацією незалежно від відстані та часу, як-от Skype, Viber, Google, Facebook, Twitter тощо).

Безперечно, підґрунтям для дослідження сучасного англомовного масмедійного простору є теоретико-методологічна база, її системна поетапна методика. Основою виконання дослідження слугували загальнонаукові та лінгвістичні методи, як-от абстрагування та узагальнення для виокремлення найсуттєвіших теоретичних даних, які стосуються досліджуваної проблематики. Основними методами дослідження є структурно-семантичний, прагматичний, що дозволяє виявити функції масмедійного терміна в конкретній мовленнєвій ситуації. Так, на першому етапі за допомогою використання методу суцільної вибірки масмедійних термінів формується корпус ілюстративного матеріалу. На другому етапі, спираючись на описовий метод та методи індукції, дедукції, аналізу й синтезу, виявляються мовний, емпіричний матеріал, здійснюється інвентаризація та систематизація досліджуваної термінології масмедійної сфери. Третій етап передбачає розкриття семантичного потенціалу аналізованих термінологічних одиниць та ін.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні лінгвістика вивчає низку дискурсів як своєрідних типів комунікації людини з навколишнім світом. Одним із таких способів спілкування і розуміння навколишньої реальності є дискурс ЗМІ, або масмедійний дискурс, який характеризується високим ступенем актуалізації, залучення новітнього вербального термінологічного інструментарію та поняттєвого апарату. На слушну думку дослідників, стиль медіа-дискурсу передбачає використання не лише вербального фонду, а й інших засобів мовного вираження образності, експресії тощо [5; 6].

Однією з головних ознак масмедійного дискурсу є наявність соціального контексту, який поєднує зв'язний текст, низку екстралінгвістичних параметрів та соціальний контекст, який створює уявлення про учасників комунікації, процеси створення та сприйняття інформації. Загалом, аналіз сучасних поглядів на масмедійний дискурс засвідчує, що це поняття визначається дослідниками як явище динамічне, як процес створення тексту, зумовлений соціальними, культурними, історичними, комунікативними та лінгвістичними факторами [7]. Так, у досліджуваній сфері ЗМІ, наприклад у термі-

носполученні медіадискурсу *rainbowhunt* – погоня за чимось сенсаційним, недосяжним, ілюзорним, есплікується інтегральна сема накопичення, нагромадження інформації, що дозволяє говорити про семантику додаткових смислів як ресурсного потенціалу масмедійного терміна.

Як стверджують дослідники, масмедійний простір залучає до аналізу учасників комунікації і соціокультурних контекстів, що дозволяє кваліфікувати масмедійний текст як складну, «занурену в життя» комунікативну подію [4]. Безперечно, в тій мовній моделі світу, яку конструює журналіст, відображається і політико-ідеологічна, і соціокультурна ситуації, а також групові та суспільні інтереси тощо.

Як і в інших дискурсах, основу мови масмедійного дискурсу становить загальноновживана лексика, що є поєднанням елементів лексики і синтаксичних структур різних стилів. Тут слушно навести думку Д. В. Деркач щодо визначення сучасних ЗМІ, для яких характерна відкритість інформаційних кордонів, що зумовлюють уніфікований характер мови масмедійних текстів, їх загальнодоступність, загальнозрозумілість, що відображається на експресивному рівні структурування та мовного оформлення матеріалу, зважаючи на прагматичну функцію медіасфери [3, с. 41–47].

Слід зазначити, що в наукових студіях останніх десятиліть масмедійний текст розглядається в змістових категоріях, які відображають характер та обсяг інформації, зважаючи на неоднозначну інтерпретацію за наявності в тексті нових смислів [8, с. 3–12]. З огляду на змістове наповнення масмедійної термінології, особливу увагу варто звернути на семантико-функційний потенціал та експресивне вираження лексем, що трапляються в масмедійному контенті.

На нашу думку, дифузною в плані аналізу семантичного навантаження видається полісемантичність масмедійної лексики, як-от термінологічна одиниця досліджуваної сфери *cabinet*, яка позначає різні поняття, маркуючи полісемантичні значення в масмедійному контексті, де вона втрачає однозначність і набуває ознак багатозначності: 1. *Cabinet – a piece of furniture, a kitchen cabinet, a china cabinet*; 2. *Council which advises the chief executive or sovereign of a nation – e.g. a policy set by a cabinet*; 3. *Small, private room, etc.* [9].

Таким чином, можемо стверджувати, що адекватне розуміння термінних одиниць масмедійного дискурсу часто ускладнюється через набуття окремими термінами ЗМІ полісемантичності, зумовленої особливостями узусу медіадискурсу

в глобалізованому світі. Досліджуваний емпіричний матеріал дає підстави стверджувати, що для термінології сучасного медіадискурсу притаманна висока експресивність, унаслідок якої відбувається модифікація та трансформація значення термінологічних одиниць та набуття ними нових смислових відтінків.

Окреслюючи теоретико-методологічні засади термінології медіадискурсу, стверджуємо, що будь-яка фахова термінологія чи спеціальний дискурс, зокрема масмедійний, потребує в процесі їх ретельного аналізу адекватної та надійної методики дослідження. Запропонована в окресленій статті методика «значення – смисл» С. О. Гурського ґрунтується на двох принципових положеннях: 1) на розмежуванні двох різнопланових компонентів інваріантного значення в парадигматиці мови і змінного компонента в синтагматиці мовлення; 2) на відношеннях опозицій – тотожних за диференційними ознаками понять, які є основою протиставлення [2, с. 3–18].

Варто додати, що ключовим науковим постулатом ученого є твердження, що слово не змінюється в різних контекстах, а лише відтворює своє інваріантне значення як низка смислорозмежувальних ознак, оскільки кількість понять, об'єктів реальної дійсності є необмеженою, а словниковий запас усе ж таки обмежений. Так, дослідник дотримувався тези, що слово-термін, як правило, співвідноситься з якимось одним конкретним об'єктом реальної дійсності, саме тому воно (слово) уже узагальнює, виявляє свою узагальнювальну природу через стабільне інваріантне значення. Для підтвердження такої думки наведемо приклад із масмедійної сфери: *Scoops – informal story reported first or exclusively, as by a newspaper or television network. e.g. He's a great at covering scoops like fires, accidents and shootings* [9]. Аналіз семантики *Scoops* засвідчує, що цей термін володіє певним інваріантним семантичним мінімумом, який забезпечує його розуміння в лексико-семантичному формативі масмедійної сфери, причому цей мінімум існує як до, так і після вживання певного слова, тобто залишається незмінним стосовно єдиного акту вживання, забезпечуючи взаєморозуміння комунікантів.

Інша ключова теза зазначеної методики полягає в тому, що через поєднання інваріантного значення слова та змінної основи протиставлення виявляється і породжується новий смисл слова-терміна. Отже, розроблена та апробована дослідником концепція «значення – смисл» полягає у відмежуванні стабільного компонента (інваріанта)

від змінних компонентів (сми́слів). Принципова сутність методики полягає в послідовному сполученні семи – інваріантної диференційної ознаки (далі – СДО), зафіксованої в знаковому значенні з різними поняттями в контексті та утвореної відповідно до різних смислів, як-от: *Kicker – slang, surprising, controversial, or difficult part or point, an ending that finishes a story with a climax, surprise or punchline...* [9].

Отже, висвітлений у статті теоретико-методологічний матеріал дає підстави аргументувати, що інваріантне значення слова-терміна (як елемент лексико-семантичної системи мови) є низкою елементарних стабільних сем / компонентів як складників його інваріантного семантичного значення, оволодівши яким зможемо якнайадекватніше трактувати слово, термін чи терміносполучення в масмедійному дискурсі чи тексті. Фокусуємо тут увагу читача на тому, що базовою тезою є незмінність, константність значення, яке відтворює своє інваріантне значення через низку смислових диференційних ознак, *apriori* зрозумілих реципієнтові в процесі абстрагувальної діяльності мислення, наприклад: *Tidbits (tidbits) – small, choicepiece, as a food or gossip) – A television anchor and reporter advises interviewees to split all their great information into interesting tidbits* [9].

Безперечно, труднощі в експлікації константного значення пов'язані з тим, що інваріантними залишаються семи високого рівня абстракції та що формування лексико-семантичних варіантів у семантичній структурі слова може здійснюватися внаслідок асоціацій та їх глибинної конотації. Ураховуючи викладені теоретико-методологічні концепції стабільного інваріанта та його змінних смислів у мові, зроблено спробу навести наш погляд, не претендуючи на його безпомилковість чи безпідставність інших теорій щодо розуміння структурно-семантичного та прагматичного аспектів масмедійного терміна.

Висновки і пропозиції. З огляду на викладений матеріал, доходимо висновку, що сучасний медіадискурс перетворюється на полікультурний і за змістом і за формою, адже медіакультура загалом і медіадискурс зокрема набувають ознак інструмента дієвого впливу на реципієнтів (глядачів, читачів) (завдяки сфері розширення дії та глобального впливу засобів масової інформації на реципієнта). Як висновок, стверджуємо, що англomовний термін ЗМІ, інтегрований у масмедійний дискурс, є специфічним кластером формування термінного смислотворення у мовленнєвій та текстовій актуалізації. Ключовим постулатом для досліджуваної масмедійної лексики є те, що структура і семантика їх значення також не залишається незмінною, а поповнюється іншими емоційно-експресивними смислами.

Таким чином, залучення методики «значення – смисл», феномену інваріантного значення пояснюємо як відсутність належного аналізу та як доповнення (компонентного) в мовознавчій традиції, суть якого не знайшла адекватного висвітлення в мовознавчих студіях. Медіадискурс, насичений термінологією ЗМІ, покликаний інформувати, викликати інтерес, формувати свідомість і переконання, що забезпечує прагматичний напрям його аналізу.

Дослідження внутрішньої організації лексико-семантичної та функціональної систем масмедійної мови, її смислового каркасу дають підстави усвідомлювати суттєві особливості феномену пізнання глибинних семантичних процесів досліджуваної сфери, що уможливорює інтерпретацію терміна (терміносполучення) в новому контексті, тобто розкриття його диверсифікації смислів та адекватне розуміння.

Отже, стає очевидним, що розширення функціональної парадигми масмедіа зумовлює і суттєві зміни в реалізації потенціалу мовних засобів через механізм утворення нових смислів і є перспективою подальших досліджень у цьому напрямі.

Список літератури:

1. Васильєва Л. В. Роль и функция СМИ в современном обществе. Вестник Амурского Государственного Университета. Серия «Гуманитарные науки». 2010 № 5. С. 109–112.
2. Гурський С. О. Значення і смисл слова. *Іноземна філологія*. Вип. 34. Львів, 1974. С. 3–18.
3. Деркач Д. В. Мас-медійний жанр ток-шоу, природа, функції, аспектологія дослідницького пошуку. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2013. Вип. 26. С. 41–47.
4. Остапчук І. І. Тропи та тропеїзація англomовного масмедійного дискурсу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2016. 230 с.
5. Потапенко С. І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 391 с.
6. Чумак Л. М. Лексичні інновації в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття: структурний і лінгвопрагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2018. 237 с.

7. Чугу С. Д. Дослідження сучасного англomовного газетного тексту в категоріях медіалінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2018. Вип. 4(72). С. 57–60.

8. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2013. Вип. 26. С. 3–12.

9. Matheson D. *Media discourses: analysing media texts*. London : Open University Press, 2005. 206 p.

Krasivsky O. M. TERMINOLOGY OF ENGLISH MASMEDIA DISCOURSE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES

The article considers the theoretical and methodological principles of terminology in modern English-language media discourse as a system of related lexical, semantic and functional aspects aimed at informing the reader. There have been outlined the key methodological bases of the media term research, taking into account its cognitive and semantic-pragmatic potential. It is noted that the modern discourse of the media, or mass media discourse, is characterized by a high degree of compression of terminological units, the actualization of the latest verbal terminological tools and conceptual apparatus. Researching the inner content of the mass media terms, special attention is focused on the semantic-functional potential and expression of senses that fill the mass media discourse. The article emphasizes that the understanding of the term units in the media discourse is often complicated by their acquisition of signs as polysemanticism due to the peculiarities of media discourse in a globalized world. In the article, the method of “meaning-sense” is involved, the essence of which is based on two basic principles: 1) on the distinction of two diverse components of invariant meaning in the paradigm of language and a variable component in the syntagmatic of speech; 2) on the relations of oppositions, identical concepts on the basis of differential features, which are the basis of their opposition. It is hypothesized that the word does not change, but reproduces its invariant meaning as a series of semantic distinguishing features that are understood a priori in the process of abstract activity of thinking. It is concluded that modern media discourse is becoming multicultural in content and form, and the expansion of the functional paradigm of mass media causes significant changes in the realization of the language potential, in particular through the mechanism of formation new senses, which is a prospect for further research in this direction.

Key words: mass media discourse, semantic content of media term, semantic-functional potential of media term, expressive means of senses, method of meaning-sense, invariant meaning of word-term, differential sign, abstract role of thinking, mechanism of formation newsenses.